

ФОРМУВАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Стаття присвячена проблемі формування презентаційних умінь студентів факультетів іноземних мов. Сформульовано рекомендації та подаються вправи для успішної підготовки доповіді-презентації. Результати дослідження можуть бути застосовані на заняттях з практики усного та писемного мовлення на факультетах іноземних мов.

Ключові слова: *монолог, презентаційні вміння, доповідь-презентація, візуальні засоби.*

Проблема професійної підготовки студентів мовних вищих закладів освіти не є новою в методичній науці. Однак, останнім часом особливої актуальності набуває проблема підвищення ефективності комунікації, як під час навчання, так і в майбутній професійній діяльності. Так, для майбутнього вчителя-філолога важливо вміти виступати перед аудиторією, висловлювати та аргументувати власну точку зору, впливати на інших засобами мови, переконувати, стимулювати до дії, що, зокрема, передбачає формування вмінь комунікації в монологічній формі. Однією з форм монологічного мовлення, актуальною для студентів мовних факультетів, є доповідь-презентація, у формі якої можуть бути представлені результати проектної, самостійної, дослідної роботи або виконання завдання семінарського заняття, яка може супроводжувати захист курсових, дипломних та магістерських праць.

Як свідчить проведений аналіз останніх досліджень і публікацій, проблема навчання різних видів монологічного висловлювання продуктивно розроблялася в роботах Ю. Авсюкевич, О. Большакової, Л. Ємельянової, Н. Драб, Л. Манякіної, Н. Петранговської, Т. Петрової, Л. Шевченко, І. Федорової та інших вчених. Не зважаючи на наявність досліджень, присвячених навчанню різних форм монологічних висловлювань, проблема формування презентаційних умінь майбутніх учителів-філологів залишається до кінця не вирішеною. Відтак, об'єктивна суперечність між потребою студентів факультетів іноземних мов щодо оволодіння стратегіями проведення доповіді-презентації, з одного боку, та рівень володіння презентаційними вміннями студентами, який все ще не повністю відповідає сучасним вимогам, з іншого, зумовлює актуальність нашого дослідження.

З огляду на це мета нашої статті полягає в розгляді організації роботи з формування презентаційних вмінь студентів факультетів іноземних мов у процесі роботи над доповіддю-презентацією.

На нашу думку, формування презентаційних умінь студентів факультетів іноземних мов необхідно починати вже на 2-му курсі. Обґрунтуємо наш вибір.

Так, по-перше, автори програми з англійської мови для університетів/інститутів [3] виділяють наступні специфічні для монологічного мовлення вміння презентаційного характеру, якими повинні оволодіти студенти на основному етапі, як-от: синтезувати та передавати інформацію та аргументи з різних джерел; уміти робити презентації за широким спектром питань, пов'язаних з інтересами студентів, *ясно та чітко обґрунтовуючи*, розширюючи та висловлюючи погляди, *надаючи потрібні пояснення та аргументи*, додаткову інформацію та доречні приклади; наводити складні аргументи та переконливо відповідати на них, інтегрувати підтеми у своє висловлення, розвивати окремі пункти в ньому та завершити його доречним висновком; спонтанно "відійти" від заздалегідь підготовленого тексту презентації та обговорити цікаві питання, які були поставлені слухачем(ами), демонструючи при цьому легкість та вільність продукування власних висловлювань. По-друге, на цьому етапі у навчальний процес активно впроваджується проектна робота, результати якої часто необхідно представляти саме у формі доповіді-презентації, проходить подальше вдосконалення навичок і вмінь студентів, а це вимагає інтелектуалізації процесів сприйняття, вміння виділити головне, істотне. Крім того, цей період готує студентів до навчання на 3–4 курсах, де вони серйозно займаються науковою роботою, яка також потребує відповідного представлення іноземною мовою отриманих висновків.

Поділяючи думку Н. Драб [2], під усною доповіддю-презентацією розуміємо підготовлену промову, яка базується на результатах аналізу, опрацювання та узагальнення інформації за певною темою, має чітку логіко-композиційну структуру, спрямована на інформування або переконання певної аудиторії і супроводжується демонстрацією слайд-шоу. Так, при цьому засобом візуальної підтримки та основою для монологічного висловлювання виступає мультимедійна презентація. Слайди допомагають доповідачеві оптимізувати логіку виступу, акцентувати увагу аудиторії на головних ідеях доповіді.

Підготовка такої доповіді-презентації передбачає проведення студентами роботи, що вимагає аналізу значної кількості інформаційних джерел, і сприяє розвитку здатності до інтелектуальної переробки інформації (аналізу, синтезу, абстрагування, порівняння, узагальнення), формуванню логіки мислення (послідовність викладу матеріалу, інформативність і повнота висловлювання, взаємозв'язок аргументів і висновків), та дозволяє перетворити доповідь на продукт індивідуальної творчості.

Уважаємо, що при роботі з доповіддю-презентацією необхідно звернути увагу на декілька основних аспектів, як-от: структура, стиль та стратегії представлення презентації. Розглянемо зазначені аспекти детальніше.

У результаті аналізу досліджень (Ю. Авсюкевич, Н. Драб) було визначено структурні компоненти доповіді-презентації: вступ (який містить привітання, пояснення теми та мети доповіді, план презентації); основна частина (яка передбачає розвиток основних положень, логічно пов'язаних між собою); заключна частина (підведення підсумків, висловлення пропозицій та подяки слухачам, запрошення до обговорення).

Слід зазначити, що підготовленість та наявність деталізованої структури доповіді-презентації не тільки не заперечує, а й вимагає від студентів творчого підходу та передбачає певний елемент спонтанності, який проявляється у разі конкретної необхідності доповідачеві відійти від підготовленого тексту презентації та відповісти на питання або взяти участь в обміні

думками. Такий виступ вимагає від студентів не просто презентувати інформацію, а й замотивувати слухачів до вивчення питання, спонукати їхній інтерес. Саме живе мовлення і безпосередня взаємодія з аудиторією дозволяють якнайкраще донести ідею до слухачів. Відповідно, механізм презентації полягає в тому, що при підготовці до неї відбувається тренування ефективного використання мовних засобів, а в ході презентації автоматизуються процеси більш високого рівня. Так, у процесі підготовки доповіді-презентацій студент вивчає, аналізує, критично оцінює, узагальнює мовний та інформаційний матеріал і робить висновки, що сприяє повнішому засвоєнню інформації та розвитку іншомовних мовних механізмів. Відповідно під час виступу студент-доповідач відбирає мовні засоби, що відповідають меті комунікації.

Можливість використовувати в процесі виступу матеріали слайдів дозволяє студентам висловлюватися чітко, послідовно, розгорнуто, з достатньою швидкістю, без необґрунтованих пауз між фразами. Однак необхідно пам'ятати, що головним залишається не зображення на екрані, а промова, зображення – це інструмент, який використовується в ході усного виступу для наочнішої ілюстрації описуваних фактів і явищ.

Стиль доповіді-презентації передбачає правильне використання відповідних стилістичних засобів (контраст, риторичне запитання, стилістичні повтори, антитеза, інверсія, клімакс); інтонації (зміна інтенсивності інтонації, темпу мовлення, паузація, просодична диференціація головного та другорядного, емпатичний наголос тощо); мовленнєвих формул та засобів міжфразового зв'язку; жестів, міміки.

Як важливий елемент доповіді-презентації вважаємо за доцільне виокремити мовленнєві (комунікативні) та когнітивні стратегії. Так, А. Сковородников під мовленнєвою (комунікативною) стратегією розуміє "загальний план, або "вектор", мовленнєвої поведінки, що виражається в виборі системи продуманих мовцем/людиною, що пише, поетапних мовленнєвих дій; лінію мовленнєвої поведінки, яка прийнята на основі усвідомлення комунікативної ситуації в цілому і спрямована на досягнення кінцевої комунікативної цілі (цілей) в процесі мовленнєвого спілкування" [4, с. 6]. Когнітивні стратегії тісно пов'язані з когнітивним підходом і використовуються для аналізу, синтезу і відтворення інформації. Оптимально вироблені індивідуальні стратегії допомагають розумінню і засвоєнню іншомовної інформації, ведуть до її автоматизованого використання у мовленні та сприяють досягненню комунікативної мети.

Слід зазначити, що підготовка та представлення доповіді-презентації – це робота, що вимагає чималих зусиль. Спостереження за навчальним процесом виявило, що студенти допускають помилки при відборі текстової інформації виступу та її презентації, а також наявність помилок, пов'язаних зі структурою презентації та графічним представленням матеріалу слайдів (нерациональне використання простору і кольору, дрібний шрифт, відсутність наочності). Все вище зазначене зумовлює необхідність забезпечити ефективну організацію роботи з підготовки та представлення студентами доповіді-презентації.

Робота, спрямована на формування презентаційних умінь студентів, проводилася на заняттях з практики усного та писемного мовлення перед початком роботи над веб-квестом, результати якого вони повинні були представити як доповідь-презентацію. У процесі роботи ми спиралися на принцип поступового переходу від підготовки тексту презентації за зразком до самостійної підготовки презентації без зразка [1]. Так, спочатку студентам було запропоновано ознайомитися з рекомендаціями для підготовки та проведення доповіді-презентації.

Tips how to make effective presentation-report

1. Creating the presentation:

Before you can organize your presentation, you must first choose the material for it. But your real task is to decide what not to use. No matter what your topic is, you'll always be able to find a lot more material than you'll have time to discuss. And, more importantly, audiences have a limit to how much material they can absorb. Here are a few guidelines to keep in mind when choosing what material to include:

✓ Prepare the structure of the report carefully and logically. What are (a) the objectives of the report? (b) the main points you want to make? Make a list of these two things as your starting point.

✓ Select a variety of material. Do you know the expression 'variety is the spice of life'? Applied to speeches, it means using a mix of types of material – anecdotes, statistics, examples, quotes, and so on. A variety of material makes your speech more interesting. It also increases the chance that each member of your audience will find something appealing.

✓ Keep your audience in mind. Choose material that your audience will understand and find interesting. The question isn't what you know about the topic. It's what does the audience need to know in order to make your presentation a success.

✓ Carry a spare – always. Keep some material in reserve – an extra example, statistic, or anecdote. You never know when you'll need it, especially in a Q&A session following the talk.

✓ Write out the presentation in rough, just like a first draft of a written report. Review the draft. You will find things that are irrelevant or superfluous – delete them.

✓ Check if the story is consistent and flows smoothly. If there are things you cannot easily express, possibly because of doubt about your understanding, it is better to leave them unsaid.

✓ Never read from a script.

✓ Prepare cards which have key words and phrases (and possibly sketches) on them. Don't forget to number the cards in case you drop them.

✓ Rehearse your presentation – to yourself at first and then in front of your fellow-students.

2. Visual aids:

Remember that text is used to support the communication and visuals are aimed to support, not to distract. Here are a few guidelines to keep in mind when creating your PowerPoint slides:

✓ Start with a title, a headline, that gives the whole content in a very compressed form. A good title is one that gives a reasonable idea what the talk is all about!

✓ Slides should contain the minimum information necessary. To do otherwise risks making the slide unreadable or will divert

your audience's attention so that they spend time reading the slide rather than listening to you.

✓ Don't put every word you intend to speak on your PowerPoint slide. Try to limit words and lines per slide (no more than 6-8 lines per slide). Instead, keep information displayed in short chunks that are easily read and comprehended.

✓ Use simple cues to direct learners to important points or content. Using text size, bolding, italics, or placing content in a highlighted or shaded text box is all that is required to convey the significance of key ideas in your presentation.

✓ Use a reasonable size font and a typeface which will enlarge well. Typically use a minimum 18pt Times Roman and preferably larger. A guideline is: if you can read from a distance of 2 metres (without projection) then it's probably OK. Remember that italics are difficult to read on screen; normal or bold fonts are clearer; underlines may signify hyperlinks – instead, use colours to emphasize; size implies importance but all capital letters are difficult to read, upper and lower case letters are easier.

✓ Do not use many colours on your slides and use contrasting colours, light on dark vs dark on light, complementary colours. Avoid orange and yellow which do not show up very well when projected. For text only, white or yellow on blue is pleasant to look at and easy to read.

✓ Room lighting should be considered. Too much light near the screen will make it difficult to see the detail. On the other hand, a completely darkened room can send the audience to sleep.

✓ Minimize the opportunity for distraction by removing any irrelevant material such as music, sound effects, animations, and background images. Art work may distract your audience; artistry does not substitute for content. Sound effects may distract too; use sound only when necessary.

3. Making the presentation:

✓ Greet the audience. Tell the audience what you are going to tell them, then make your presentation, summarize the key points at the end.

✓ Be particular about the time allotted for your report.

✓ Stick to the plan for the presentation.

✓ Don't read the slides word-for-word. Don't face the display screen behind you and talk to it.

✓ Speak loudly and clearly with fluctuation. Don't shout or whisper – judge the acoustics of the room. Don't rush, or talk deliberately slowly. Be natural – although not conversational. Direct your words to all aspects of the room.

✓ Deliberately pause at key points – this has the effect of emphasising the importance of a particular point you are making.

✓ To make the presentation interesting, change your delivery, but not too obviously, e. g: speed, pitch of voice, emphatic stress, etc.

✓ Use your hands to emphasise points but don't indulge in too much hand waving.

✓ Maintain eye contact with your audience. Look at the audience as much as possible, but don't fix on an individual – it can be intimidating.

✓ Unless explicitly told not to, leave time for discussion.

✓ At the end of your presentation ask if there are any questions.

✓ Thank the audience at the end.

Після ознайомлення студентів з рекомендаціями, їм пропонувалися практичні завдання, які виконувалися індивідуально, в парах та групах. Наведемо деякі приклади.

Приклад 1.

Мета: навчання студентів виокремлювати головні ідеї тексту для роботи з доповіддю-презентацією, розвинути вміння складати текст презентації.

Інструкція: Look through the text below and try to note down only its main ideas and information. Choose from these ideas the information that will be used in your slide-show.

Приклад 2.

Мета: надати студентам знання щодо структури та основних елементів доповіді-презентації.

Інструкція: Discuss with your partner why you noted down only the information that you did when doing the preceding activity. Prove why exactly that kind of information should be in your slide-show. What can be said of the other ideas and information in the text? Why could they be omitted? Should any mention of them be made in your oral speech while presenting the material? What should this mention be and how can you include it into your speech?

Приклад 3.

Мета: навчити студентів будувати доповіді-презентації.

Інструкція: Share the conclusions that you have made in your pairs with the other students in the group. If necessary, edit your report taking into consideration the comments of other students.

Приклад 4.

Мета: продемонструвати структуру доповіді-презентації та проаналізувати її ефективність.

Інструкція: Listen to the report, watch the slide-show and evaluate this presentation as *exemplary*, *acceptable* or *ineffective*.

Use the criteria given below.

Exemplary	Acceptable	Ineffective
Clear and concise information increases message comprehension. Consistent use of font type and adequate size to enhance readability.	Information is mostly clear and concise. Adequate use of font type and size for readability.	Information is not concise. Too much text on visual aids. Inconsistent use of font type and size hinders readability.
		Visual aids are irrelevant or

Visual aids significantly draw attention to content, not to unimportant details. Aids are used ethically to convey information objectively.	Visual aids adequately draw attention to content, not to unimportant details. Aids are used ethically to convey information objectively.	insignificant to speech purpose and thesis. Visual aids draw attention to superficial details. Aids unethically used to mislead or manipulate information.
Background, color, and layout of text and/or graphs thoughtfully designed to create interest and enhance visual appeal.	Background, color, and layout of text and/or graphs appropriately designed.	Background, color, and layout of text and/or graphs not appropriately designed. Clutter reduces visual appeal.

Підсумком роботи студентів було створити свою власну доповідь-презентацію для представлення результатів запропонованого веб-квесту. Для зняття технічних труднощів при підготовці слайд-шоу їм було рекомендовано ознайомитися з матеріалами сайту <http://www.intuit.ru/department/education/intelteach/0/>.

Приклад 5.

Мета: розвивати вміння готувати і представляти доповідь-презентацію.

Інструкція: Create your own presentation-report and present it in front of your group. Other students will evaluate it with the help of the Presentation Evaluation Form given below. Take into consideration all comments and if necessary, edit your presentation-report. (Студентам надаються Presentation Evaluation Form).

Робота над презентацією передбачала її оцінювання іншими студентами групи за такими критеріями, як-от: presentation skills, meeting information objectives, readability of the slides, overall visual appeal, timing. Також студенти групи коментували виступ та давали свої рекомендації щодо подальшої роботи.

Запропоновані рекомендації та завдання, згідно з анкетуванням, дозволили студентам здолати труднощі, пов'язані з підготовкою доповіді-презентації та сприяли формуванню презентаційних умінь, якими вони повинні оволодіти на основному етапі.

Отже, у цій статті ми запропонували рекомендації для підготовки і представлення доповіді-презентації та проілюстрували прикладами деякі практичні завдання. На нашу думку, застосування запропонованих вправ сприяє формуванню презентаційних умінь майбутніх вчителів-філологів, що, у свою чергу, забезпечує розвиток вмінь комунікації в монологічній формі.

Як перспектива подальшого розвитку може розглядатися створення спеціального професійно орієнтованого курсу з підготовки студентів факультетів іноземних мов до публічних виступів перед англійською аудиторією.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Авсюкевич Ю. С.* Методика навчання презентації англійською мовою студентів економічних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання : германські мови" / Ю. С. Авсюкевич. – К., 2009. – 24 с.
2. *Драб Н. Л.* Навчання майбутніх економістів іншомовного професійно спрямованого монологічного мовлення (монологу-презентації німецькою мовою) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 "Теорія і методика навчання : германські мови" / Н. Л. Драб. – К., 2005. – 21 с.
3. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект / кол. авт.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач [та ін.] – К. : Київ. держ. лінгв. ун-т, 2001. – 245 с.
4. *Сковородников А. П.* О необходимости разграничения понятий "риторический прием", "стилистическая фигура", "речевая тактика", "речевой жанр" в практике терминологической лексикографии / А. П. Сковородников // Риторика. Лингвистика : сб. статей. – Смоленск, 2004. – № 5. – С. 5-11.

Подано до редакції 27.06.11